

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความสำคัญของปัญหา

ในแต่ละวันเราถูกล้อมรอบด้วยสื่ออย่างน้อยหนึ่งประเภท ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เกม ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ หรือนิตยสาร แต่สื่อวิทยุโทรทัศน์จัดได้ว่าเป็นสื่อมวลชน ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดสื่อหนึ่ง เนื่องจากเป็นสื่อสาธารณะ สามารถกระจายข้อมูลข่าวสาร สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว และมีคุณสมบัติตลอดจนศักยภาพในการนำเสนอภาพและเสียงได้เหมือนจริงมากกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ นอกจากนี้สื่อโทรทัศน์ยังเป็นสื่อที่ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของคุณสมบัติด้านการรับสารของผู้ส่งสาร ยกตัวอย่างเช่น สื่อหนังสือพิมพ์นั้น ผู้รับสารต้องสามารถอ่านหนังสือได้จึงจะรับสารจากสื่อประเภทนี้ได้ หรือสื่ออินเทอร์เน็ต ผู้รับสาร ต้องมีความรู้ในเรื่องการใช้คอมพิวเตอร์และภาษาอังกฤษจึงจะรับสารประเภทนี้ได้เช่นกัน จึงทำให้ สื่อวิทยุโทรทัศน์กลายเป็นสื่อมวลชนที่ได้รับความนิยมมาก ทำให้ผู้ประกอบการทางด้านโทรทัศน์ต้องหาวิธีการนำเสนอรายการต่าง ๆ ให้ผู้รับชมรายการสนใจของตนมากกว่ารายการอื่น ๆ จึงทำให้เกิดการแข่งขันกันเองของสื่อวิทยุโทรทัศน์ เพื่อต้องการที่จะเป็นสถานที่ได้รับความนิยมจากประชาชนให้ได้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นรายการข่าว รายการเกมโชว์ รายการเพลง รายการสารคดี หรือแม้แต่รายการประเภทละครก็ตาม ด้วยเหตุนี้เอง ได้ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ซึ่งสื่อวิทยุโทรทัศน์นี้เองมักปรากฏในเรื่องที่ไม่เหมาะสม เช่น เรื่องพฤติกรรมและความรุนแรง หรือแม้แต่เรื่องของภาษาที่ไม่เหมาะสม เป็นเหตุให้เกิดการเรียนรู้ นำมาซึ่งพฤติกรรมเลียนแบบที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน และท้ายที่สุดได้กลายเป็นชนวน และต้นเหตุปัญหาในสังคมไทยหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องเพศ ค่านิยม และความรุนแรง ดังนั้นหากนักวิทยุโทรทัศน์ปฏิบัติหน้าที่โดยไร้จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อประชาชนผู้รับสารและสังคมผลกระทบเชิงลบจึงเกิดขึ้นได้

ทำให้ผู้ประกอบการด้านวิทยุโทรทัศน์รวมตัวกับผู้ประกอบการด้านวิทยุกระจายเสียง ร่วมกันจัดตั้งสมาคมวิชาชีพสองสถาบัน คือ สมาคมนักวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทย และชมรมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ แต่สมาคมนักวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทยเป็นสถาบันเดียวที่กำหนดคคตพจน์สำหรับนักวิทยุกระจายเสียงและนักวิทยุโทรทัศน์ เพื่อเป็นการส่งเสริมจริยธรรม

ส่วนบุคคล และกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพขึ้น เพื่อเป็นกรอบหรือแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งถือเป็นมาตรการในการควบคุมตนเอง¹

นอกจากการจัดตั้งสมาคมเพื่อเป็นกรอบสำหรับกำหนดจรรยาบรรณของสื่อวิทยุโทรทัศน์แล้ว ยังทำให้เกิดแนวความคิดริเริ่มที่จะจำกัดเนื้อหาของรายการ และจำกัดผู้ชมรายการของประเภทต่าง ๆ อีกด้วย โดยเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2549 ที่ผ่านมากองงานคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กกช.) และสถานีวิทยุโทรทัศน์ 6 สถานี อันได้แก่ สถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 3, 5, 7, 9, 11 และไอทีวี ได้เริ่มดำเนินการแสดงสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อโทรทัศน์กับกลุ่มผู้ชมรายการโทรทัศน์

ในการดำเนินการครั้งนี้ มีจุดประสงค์เพื่อให้คำแนะนำกับผู้ชมว่ารายการที่น่าเสนอผ่านทางสื่อวิทยุโทรทัศน์รายการนั้น ๆ มีความเหมาะสมกับผู้ชมกลุ่มใด ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว ถือเป็นการส่งเสริมและพัฒนาระบบการกำกับดูแลตนเอง (Self-Regulation) ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมโดยสมัครใจของสถานีวิทยุโทรทัศน์ ทั้งทางด้านการกำหนดแนวทางและการดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน² และยังช่วยให้เด็กและเยาวชน ตลอดจนผู้ปกครอง สามารถแยกแยะรายการต่าง ๆ ที่มีอยู่หลากหลายได้

ซึ่งนับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อีกครั้งของวงการโทรทัศน์ไทย แต่ในขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ก็ยังถือว่าวงการโทรทัศน์ไทยยังล้าหลังกว่าต่างประเทศอย่างมาก เพราะในหลาย ๆ ประเทศนั้น มีการแสดงสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมมานานแล้ว โดยสิ่งที่ถูกกล่าวอ้างอิงมากที่สุดคือ การจัดระดับความเหมาะสมภาพยนตร์ (Motion Picture Rating System) กล่าวคือ ภาพยนตร์ทุกเรื่องที่เตรียมเผยแพร่สู่สาธารณชนต้องได้รับการกำหนดเรทหรือระดับความเหมาะสมก่อนทุกครั้ง และผู้บริโภคสามารถพิจารณาถึงระดับความรุนแรงของภาพยนตร์นั้น ๆ จากระดับความเหมาะสมที่ได้รับ การจัดระดับความเหมาะสมแบบนี้มีอยู่ในหลายประเทศทั่วโลก เช่น อเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เยอรมัน อังกฤษ ฝรั่งเศส ฯลฯ รวมถึงแถบเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น ไต้หวันฮ่องกง มาเลเซีย สิงคโปร์ เป็นต้น

¹สุรัตน์ ตรีสกุล, หลักนิติศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, บริษัทสำนักพิมพ์ พ.ศ. พัฒนา, 2548, น. 333.

²กองงานคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ, กรมประชาสัมพันธ์ ฝ่ายพัฒนาหลักเกณฑ์ กลุ่มมาตรฐานวิชาชีพ, "การจัดระดับความเหมาะสมของสื่อโทรทัศน์กับกลุ่มผู้ชม," 2549, น. 1. (อัดสำเนา)

ตัวอย่างของประเทศที่มีการจัดระดับความเหมาะสมที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ก็เพื่อให้เห็นภาพและแนวทางการจัดความเหมาะสมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ยังเป็นการจัดความเหมาะสมที่ใช้กับสื่อภาพยนตร์เป็นหลัก จึงถือได้ว่าการมีสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์ในประเทศไทยนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเป็นจุดเริ่มต้นของการแสดงสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมกับด้านอื่น ๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นการระบุระดับความเหมาะสมของเกม หนังสือ หรือเพลงก็ตาม

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าความสำคัญของสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมจะสำเร็จได้นั้น ส่วนหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับความรู้ของผู้ชมรายการโทรทัศน์ด้วยในการที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้สื่อมวลชนต่าง ๆ ในประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในด้านการรับรู้ของผู้ชมรายการโทรทัศน์ ว่ามีการรับรู้เกี่ยวกับสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมอย่างไร รวมทั้ง เพื่อศึกษาแนวทางความเป็นไปได้ในการแสดงสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมในสื่ออื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

ปัญหาของการศึกษา

1. พฤติกรรมการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์ของผู้ชมรายการโทรทัศน์ในเขตกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร
2. การรับรู้ต่อสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์ของผู้ชมรายการโทรทัศน์ในเขตกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์ของผู้ชมรายการโทรทัศน์ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการรับรู้ต่อสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์ของผู้ชมรายการโทรทัศน์ในเขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาสำรวจ (Pilot Study) ซึ่งมุ่งศึกษาถึงการรับรู้ต่อสัญลักษณ์
ระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์ของผู้ชมรายการโทรทัศน์ในเขตกรุงเทพมหานคร
โดยมีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

ด้านเนื้อหา ศึกษาพฤติกรรมการรับชมรายการโทรทัศน์ และการรับรู้ต่อสัญลักษณ์ระดับ
ความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

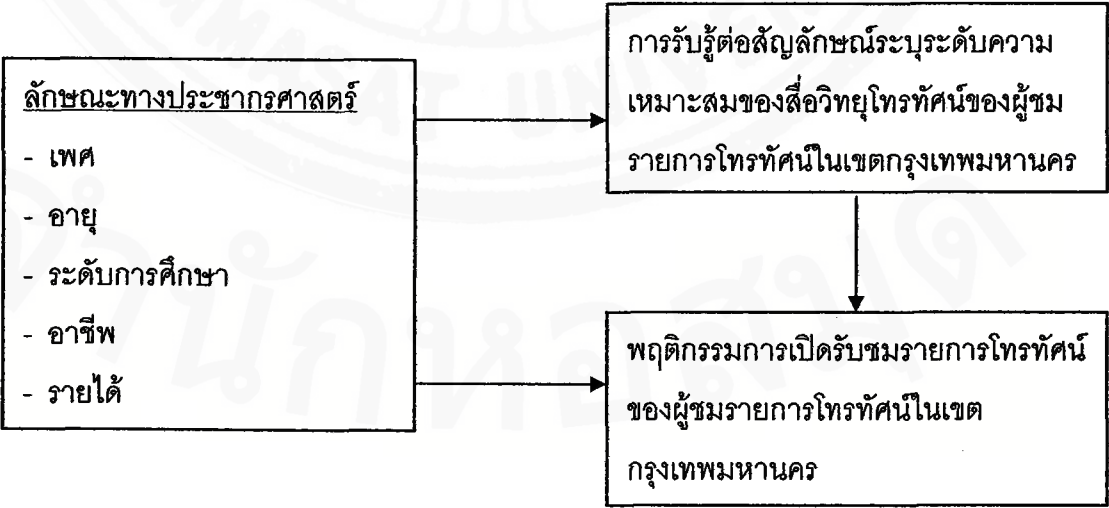
ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่รับชมรายการ
โทรทัศน์ทั้ง 6 สถานี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คน

ด้านระยะเวลา เก็บข้อมูลสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างระหว่างวันที่ 2 พฤษภาคม ถึง 8
พฤษภาคม 2550 รวมระยะเวลา 1 สัปดาห์

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพที่ 1.1

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตามของการศึกษาเรื่องศึกษาการรับรู้
ต่อสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงพฤติกรรมการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์ของผู้ชมรายการโทรทัศน์ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. ทราบถึงการรับรู้ต่อสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์ของผู้ชมรายการโทรทัศน์ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. นำไปใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาในเรื่องของการรับรู้ต่อสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์ของผู้ชมรายการโทรทัศน์ในเขตกรุงเทพมหานครได้ต่อไป

นิยามศัพท์

การรับรู้ หมายถึง การทราบเกี่ยวกับสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การจดจำสัญลักษณ์รูปแบบ, ลักษณะ, ความหมาย และการรับทราบถึงประโยชน์ของสัญลักษณ์ฯ อีกทั้งยังรวมไปถึงการรับรู้ทางด้านพฤติกรรมหลังจากทราบเกี่ยวกับสัญลักษณ์ฯ ด้วย

พฤติกรรมการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์ หมายถึง ความบ่อยครั้งในการรับชมรายการโทรทัศน์, ระยะเวลาในการรับชมรายการโทรทัศน์ และช่วงเวลาในการรับชมรายการโทรทัศน์ของผู้รับชมรายการโทรทัศน์ในเขตกรุงเทพมหานคร

สัญลักษณ์ หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์ใช้เพื่อแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และสิ่งที่สัญลักษณ์แทนนั้นก็ คือ สิ่งที่ถูกกลุ่มสังคมกำหนดว่าสัญลักษณ์นั้น ๆ ใช้แทนได้ อาจเป็นวัตถุ อักษร รูปร่าง หรือสีสันทัน ซึ่งใช้ในการสื่อความหมายหรือแนวความคิดให้มนุษย์เข้าใจไปในทางเดียวกัน อาจจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ ในที่นี้สัญลักษณ์ที่ใช้แทนคือ รูปภาพ สี และตัวอักษรที่มีรายละเอียดระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์

ระดับความเหมาะสม หมายถึง การเจาะจงระดับความพอดีของสิ่งต่าง ๆ ให้อยู่ในเกณฑ์ที่ตั้งและมุ่งหวังไว้ โดยมีเป็นระดับขั้นตามความเหมาะสมต่าง ๆ ในที่นี้หมายถึง ระดับความเหมาะสมทั้ง 7 รูปแบบของสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์

สัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์ หมายถึง สิ่ง que แสดงถึงระดับต่าง ๆ ของความเหมาะสมในรายการโทรทัศน์ ซึ่งมีทั้งหมด 7 รูปแบบด้วยกัน ในที่นี้คือ ความเหมาะสมเกี่ยวกับการนำเสนอภาพ เสียง เนื้อหารายการ ส่วนของรายการทั้งที่ผลิตขึ้นในประเทศและจากต่างประเทศ ว่ามีความเหมาะสมกับรายการนั้น ๆ อย่างไร

ผู้ชมรายการโทรทัศน์ในเขตกรุงเทพมหานคร หมายถึง ผู้ชมรายการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นรายการปกิณกะบันเทิง ละครโทรทัศน์ รายการเกมโชว์ รายการสารคดี รายการเพลง หรือรายการข่าว เป็นต้น โดยรับชมผ่านทางสื่อวิทยุโทรทัศน์ และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

สำนักหอสมุด